

ทัศนคติด้านการศึกษาของชาวกัมพูชาในประเทศไทย ที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา: ข้อสังเกตและ ข้อเสนอจากการศึกษา¹

Educational Attitudes of Cambodian People in Thailand Toward Thai-Cambodian Relationships: Some Observations and Recommendations

อำพา แก้วกำกง² / Ampa Kaewkumkong

บทคัดย่อ

จากการวิจัย “ทัศนคติด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา” โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ พบข้อสังเกตที่สะท้อนให้เห็นว่า ชาวกัมพูชาในประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก และมีทัศนคติทางบวกต่อระบบการศึกษาของไทย รวมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาที่ผ่านมาของไทย พร้อมทั้งเสนอให้มีความร่วมมือและความช่วยเหลือด้านการศึกษาต่อไป ผลการศึกษานี้ทำให้คณะผู้วิจัยเห็นว่า การส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านการศึกษาศาสนาสามารถช่วยพัฒนาและเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันของทั้งสองประเทศได้ ทั้งยังเป็นการลดทอนผลกระทบอันเกิดจากความไม่รู้จัก ไม่เข้าใจ และอคติที่มีต่อกัน ขณะเดียวกันผลการศึกษายังมีข้อสังเกตอีกประการคือ กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาในประเทศไทยมีทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มอื่น ดังนั้นบทความนี้จึงต้องการนำเสนอข้อสังเกตในมิติทัศนคติด้านการศึกษาของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา และนำเสนอแนวทางการใช้การศึกษาในการปรับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาให้ดีขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาชาวกัมพูชาในประเทศไทยซึ่งมีระดับทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มอื่น อันจะเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: ทัศนคติด้านการศึกษา ชาวกัมพูชาในประเทศไทย การส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการวิจัย ทัศนคติด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา โดย อำพา แก้วกำกง และกาก็ อุต ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รศ.ดร.กำพล รุจิวิชัย เป็นที่ปรึกษาโครงการ

² นักวิจัยประจำสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

This study, which collected data through questionnaires and interviews, shows that Cambodians in Thailand give high importance to education and have positive attitudes toward the Thai educational system and previous educational assistance from Thailand. It also proposes further cooperation and assistance. However, Cambodian university students in Thailand have a less positive perspective than do other groups. This result leads the researchers to believe that the study can be used as a guideline to not only build good understandings between the two countries but also to decrease the effect of mutual misunderstandings and prejudices. Therefore, this paper would like to present important observations from educational perspectives of Cambodians in Thailand toward Thai-Cambodian relations. It also proposes a guideline for using education as a mean to improve relations between Thailand and Cambodia in order to build a sustainable relationship.

Keywords: Educational attitudes, Cambodian people in Thailand, Thailand-Cambodia relationship promotion

1. บทนำ

ไทยกับกัมพูชาเป็นคู่ความสัมพันธ์ในลักษณะที่รับรู้กันว่าเป็นทั้งคู่รักคู่แค้น หรือทั้งรักทั้งชัง ซึ่งเรามักได้ยินข่าวการกระทบกระทั่งกันเป็นระยะ ทำให้มีส่วนต่อการเกิดความรู้สึกรอคอยต่อกันในด้านใดด้านหนึ่งได้ โดยความสัมพันธ์ของไทยกับกัมพูชานั้นประจักษ์แจ้งว่าเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นทั้งมิตรและศัตรูสลับกันไป ปัญหาความหวาดระแวงและมีอคติต่อกันนี้มีปฐมเหตุจากประวัติศาสตร์ของสองชนชาติที่สามารถส่งผลกระทบด้านลบทั้งต่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของทั้งประชาชนและรัฐบาลของทั้งสองประเทศ อย่างไรก็ตาม กัมพูชาเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนและมีประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ร่วมกับไทยมาแต่โบราณ มีความผูกพันทางประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นในกัมพูชาก็ย่อมส่งผลต่อไทยได้เช่นกัน และด้วยความที่ต่างฝ่ายยังมีความไม่เข้าใจกัน หรือในสถานการณ์ที่พิจารณาปัญหาต่างมุมมอง ทำให้เกิดสภาวะ

ของ “ความไม่รู้จัก ไม่เข้าใจ และอคติ” ต่อกัน ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์อันดีผ่านความร่วมมือกันจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยลดทอนสภาวะดังกล่าวได้ โดยการส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านการศึกษาก็เป็นข้อเสนอในบทความนี้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งจากผลการวิจัยที่พบว่า ชาวกัมพูชาในประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา และมีทัศนคติทางบวกต่อระบบการศึกษาของไทย ตลอดทั้งการให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษาที่ผ่านมาของไทย พร้อมทั้งเสนอและขอให้มีความร่วมมือและความช่วยเหลือด้านการศึกษาต่อไปเรื่อยๆ ผลการศึกษาที่สะท้อนทัศนคติด้านการศึกษากับชาวกัมพูชาในประเทศไทยนี้ ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า สามารถนำมาเป็นข้อเสนอในการส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาให้ดีขึ้นได้ โดยการศึกษาจะมีส่วนช่วยสนับสนุนและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันของสองประเทศ ทั้งยังเป็นการลดทอนผลกระทบอันเกิดจากความไม่รู้จัก ไม่เข้าใจ และอคติที่มีต่อกัน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนต่อไป

2. ทัศนคติกับการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ทัศนคติเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เพราะการรู้ถึงทัศนคติของคนหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นไปในทิศทางใด ย่อมจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถวางแผนและดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อบุคคลหรือกลุ่มคนนั้นได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยทัศนคติหรือบางครั้งเรียกว่า เจตคติ ในความหมายทั่วไป คือ ความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ อคติ และความกลัวของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีความโน้มเอียงที่จะแสดงออกโดยการสนับสนุนหรือคัดค้านสิ่งต่างๆ อันเป็นอารมณ์ของความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ที่ตอบสนองต่อสิ่งนั้นซึ่งมีความหมายทางสังคม ดังนั้น ทัศนคติจึงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันของผู้คนในสังคมได้ 3 แบบ คือ ทัศนคติเชิงบวก (Positive Attitude) เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกในด้านที่ดีต่อบุคคลหรือเรื่องราวต่างๆ รวมถึงสถาบันหรือการดำเนินการขององค์กร ทัศนคติเชิงลบ (Negative Attitude) เป็นทัศนคติที่สร้าง

ความรู้สึกไม่ดี เป็นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้รับความเชื่อถือหรือไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงสงสัย เกลียดชังต่อบุคคลหรือเรื่องราวปัญหาต่างๆ ขณะเดียวกันบุคคลอาจไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราวหรือปัญหาต่างๆ หรือไม่แสดงความคิดเห็นใดๆ (Passive Attitude) ทศนคติทั้งสามแบบนี้ บุคคลอาจมีเพียงประการเดียวหรือหลายแบบรวมกันได้ ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในเรื่องความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด หรือค่านิยมอื่นๆ ที่มีต่อบุคคลหรือสถานการณ์ต่างๆ นอกจากนี้ ทศนคติที่เกิดขึ้นแต่ละแบบอาจมีความเข้มข้นแตกต่างกันได้ เช่น ทศนคติเชิงบวก อาจเป็นความรู้สึกที่ดีมากหรือน้อยแตกต่างกัน และหากเป็นทศนคติเชิงลบก็อาจมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นมากหรือน้อยแตกต่างกันได้ (Namrak, 2007: 9-11, 15-16)

ทั้งนี้ การวัดทัศนคติจะมีประโยชน์คือ การทำนายพฤติกรรมเพื่อเป็นแนวทางให้เราปฏิบัติต่อสิ่งนั้นได้อย่างถูกต้องหรือสามารถควบคุมพฤติกรรมของบุคคล การทราบทัศนคติของบุคคลหรือกลุ่มคนจะช่วยให้หาทางป้องกันเหตุที่ทำให้เกิดความแตกแยกในสังคมได้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข บางครั้งการรับรู้ถึงทัศนคติของบุคคลก็ช่วยให้สามารถวางแผนและดำเนินการแก้ไขลักษณะที่ไม่เหมาะสมของบุคคลนั้นได้ ทัศนคดียังช่วยให้เราเข้าใจสาเหตุและผลที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมแตกต่างกัน (Namrak, 2007: 20-21) โดยในการวัดทัศนคติอาจใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ หรือใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือที่นิยมใช้มากที่สุด และแบบสอบถามแต่ละประเภทก็มีวิธีการวัดแตกต่างกันไป เช่น มาตรวัดของ Thurstone, Likert, Guttman และ Osgood เป็นต้น มาตรวัดทัศนคติที่นิยมใช้แพร่หลายในการวิจัยทางสังคมศาสตร์คือ มาตรวัดทัศนคติของลิเคอร์ต เนื่องจากสเกลที่สร้างมีความเชื่อมั่นสูง สร้างได้ไม่ยาก มีความสะดวก เสียเวลา แรงงาน และงบประมาณน้อยกว่าการสร้างด้วยวิธีอื่น ตลอดจนสามารถได้คำตอบที่ครอบคลุม โดยนิยมใช้การประมาณค่า 5 ระดับจากเห็นด้วยอย่างยิ่งไปจนถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรืออาจตรงข้ามกันก็ได้ ทำให้ผู้วิจัยเลือกพัฒนาเครื่องมือการวัดแบบลิเคอร์ต (Wongsawatdiwat, 2004: 46-53; Poomarinpong, 2006: 23-25; and Ua-amnoey, 2010: 189)

ส่วนการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศนั้นนับเป็นกลไกสำคัญต่อการเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง ตลอดจนส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักของการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งการอยู่ดีกินดีของประชาชน (Sathianthai, 2003: 3) การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ละประเทศจึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของตนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังได้มีผู้กล่าวว่า หากเผ่าพันธุ์มนุษย์จะสูญสิ้นไปอีก 50 ปีข้างหน้า สาเหตุคงไม่ใช่โรคระบาดหรืออุกกาบาตพุ่งชนโลก หากแต่เป็นเพราะนโยบายและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของประเทศต่างๆ ดังเห็นได้จากอาวุธนิวเคลียร์จำนวนมากถูกผลิตขึ้นมา และหลายประเทศประสงค์ที่จะมีไว้ในครอบครอง มีการโจมตีจากกลุ่มผู้ก่อการร้าย มีผู้คนจำนวนมากล้มตายจากความอดอยาก เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนเกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Sheehan and Brocklehurst, 2006) อาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นเรื่องของสงครามหรือสันติภาพ ความขัดแย้งหรือความร่วมมือ ความมั่งคั่งหรือความยากจน ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนต่อประชาชน รัฐต่อรัฐ ประเทศต่อประเทศ เพื่อให้เกิดสันติภาพ ความร่วมมือ และความมั่งคั่งในทุกด้าน ตลอดทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งพึงกระทำ

ด้วยเหตุนี้ การอยู่ร่วมกันในสังคมหรือการปฏิสัมพันธ์ต่อกันในสังคมระหว่างประเทศที่อยู่ติดกันนั้น การที่กลุ่มคนมีความรู้สึกต่อกันอย่างไรนับว่ามีความสำคัญ เพราะสามารถนำมาซึ่งการแสดงออกเป็นพฤติกรรมต่างๆ ได้ ทั้งเป็นไปในทิศทางที่ดี การแสดงปฏิภิกิริยานิ่งเฉย หรือมีพฤติกรรมโน้มเอียงไปในทางที่ไม่ดี ก็จะส่งผลในด้านลบต่อประเทศนั้นๆ และระดับความเข้มข้นและทิศทางของทัศนคติด้านบวกหรือลบก็มีส่วนสำคัญที่จะส่งผลกระทบดีหรือไม่ดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนหรือประเทศได้

3. ความสัมพันธ์ทั้งรักทั้งชังของไทยกับกัมพูชา และความสัมพันธ์ด้านการศึกษา

ไทยและกัมพูชามีความสัมพันธ์กันมายาวนาน ทั้งที่เป็นมิตรและความขัดแย้ง ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังที่ Kasetsiri (2003) ได้นิยามความสัมพันธ์ของไทยกับกัมพูชาว่า เป็นความสัมพันธ์แบบทั้งรักทั้งชัง (love & hate relation) ซึ่ง Buakamsri (2003) อธิบายเรื่องนี้ว่า บางครั้งกัมพูชามองไทยเป็นผู้ร้าย แต่บางครั้งก็เป็นผู้ดี แต่ในบางทีก็เป็นทั้งผู้ดีและผู้ร้ายในเวลาเดียวกัน เปลี่ยนไปมาตามสภาพทางการเมืองทั้งในกัมพูชาและการเมืองระหว่างประเทศ และกล่าวถึงรากเหง้าของปัญหาความสัมพันธ์แบบทั้งรักทั้งชังนี้ว่า เป็นผลมาจาก “สำนักทางประวัติศาสตร์” ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เข้มข้นของกัมพูชา อันเกิดจากการสูญเสียดินแดนให้แก่ฝ่ายไทยและได้ถูกเขียนเพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อๆ มาได้อ่าน ในแบบเรียนประวัติศาสตร์กัมพูชา โดยผ่านมุมมองนักวิชาการกัมพูชาที่ส่วนใหญ่มองไทยในฐานะผู้ “รุกราน” ดังเช่นในหนังสือ “กัมพูชาโกรธ: อำนาจไม่มีเขมรโกรธ” ได้แสดงถึงทัศนคติและมุมมองที่มีต่อไทยว่า “...ตลอดเวลาที่สยามชนะสงคราม สยามได้เผาผลาญบ้านเรือนประชาชนเขมร ปล้นเอาทรัพย์สินสมบัติ พร้อมทั้งเกณฑ์ประชาชนเขมรเป็นเชลยสงครามแล้วกวาดต้อนไปเมืองของเขาเป็นนิจ...” (Phakdikham, 2007: 5)

ภาพลักษณ์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาในด้านการสงคราม จะพบปรากฏมากที่สุดในเรื่องประวัติศาสตร์จากแบบเรียนของไทยและกัมพูชา ที่ส่วนใหญ่ไทยเป็นฝ่ายยกทัพไปโจมตีกัมพูชา ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นภาพของไทยในสายตา กัมพูชาคือ “พวกสยามผู้รุกราน” และในแบบเรียนของกัมพูชาก็ยังปรากฏเรื่องของตำนานพระโค พระแก้วที่กล่าวถึงความรู้สึกของประชาชนชาวกัมพูชา ในคราวเสียกรุงละแวก อันเป็นเหตุให้สรรพวิทยาทั้งปวงถูกนำมาไว้ยังเมืองไทย และกัมพูชาก็เสื่อมลงจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในแบบเรียนได้สะท้อนให้เห็นว่า นอกจากจะมีเรื่องราวที่ต้องการให้ได้เรียนรู้แล้ว ยังแฝงอคติทางมายาภาพอีกด้วย นับเป็นเครื่องมือชักนำความคิดผู้เรียนด้วยกระบวนการถ่ายทอดที่ถูกกำหนดด้วยทัศนคติ

ความคิด ทักษะ และเจตนาคติ (เจตนา+ทัศนคติ) (Phongsuwan, 2004: 195, 241-247, 264-266) การถ่ายทอดประวัติศาสตร์ผ่านแบบเรียนและตำนานเหล่านี้ให้กับนักเรียน ได้มีส่วนปลูกฝังให้ไทยและกัมพูชากลายเป็นศัตรูทางประวัติศาสตร์ เกิดความรู้สึกต่อกว่า เหนือกว่า และความคลั่งชาติ ซึ่งจากภาพลักษณ์เชิงลบที่กัมพูชามีต่อไทยได้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งระหว่างกันมาอย่างต่อเนื่อง ดังเห็นได้จากหลายเหตุการณ์ที่ผ่านมา อาทิ กรณีพิพาทพระวิหาร ที่ถูกนำขึ้นพิจารณาของศาลโลก ทำให้ความสัมพันธ์ของไทยกับกัมพูชาเลวลงตามลำดับ ทั้งนี้เจ้าสีหนุในเวลานั้นก็มีทัศนคติกับไทยในลักษณะที่หวาดระแวงการกระทำของไทยด้วย (Phawaphutanon, 1998: 25) หรือเหตุการณ์เผาสถานทูตไทยในกรุงพนมเปญ ช่วงปลายเดือนมกราคม พ.ศ. 2546 ส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากความรู้สึกที่ยังคงอยู่ในความนึกคิดของคนกัมพูชา จากเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนซึ่งได้มีการเขียนว่าไทยไปแย่งชิงสิ่งต่างๆ ของกัมพูชามาเป็นของตน ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงตามมา (Phongsuwan, 2004: 6) หรือแม้แต่การกำหนดนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยการเลือกที่จะดำเนินความสัมพันธ์ในรูปแบบใด ขึ้นอยู่กับการที่รัฐบาลหรือผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศของกัมพูชามีทัศนคติเช่นไรต่อประเทศไทย (Phawaphutanon, 1998: 35) ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังเหตุการณ์ข้างต้น นับเป็นปัญหาที่รัฐบาลไทยหลายยุคสมัยต้องนำไปขบคิดหาทางแก้ไข

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันไทยกับกัมพูชาได้มีความร่วมมือซึ่งช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันโดยใช้กลไกทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีโครงการและกิจกรรมเกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยในด้านการศึกษาพบว่า มีความร่วมมือระหว่างกันโดยความริเริ่มจากฝ่ายไทย เช่น กระทรวงศึกษาธิการให้ความร่วมมือในการจัดหลักสูตรฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน เชิญเข้าร่วมประชุม/สัมมนา แลกเปลี่ยนการเยือนของผู้บริหารระดับสูง สนับสนุนให้นักเรียน/นักศึกษา กัมพูชามาศึกษาในประเทศไทย การสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญ/วิทยากร และการให้ทุนการศึกษาในระดับปริญญาโทและเอก เป็นต้น

ทั้งนี้ ไทยและกัมพูชาได้ลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) ด้านการศึกษา ระหว่างกัน เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 ฝ่ายไทยได้เชิญ ดร.กล เพ็ง รัฐมนตรี

ว่าการกระทรวงการศึกษาเยาวชน และกีฬา พร้อมด้วยคณะมาเยือนไทย เมื่อปลายเดือนธันวาคม พ.ศ. 2547 เพื่อหารือแนวทางความร่วมมือด้านการศึกษากายใต้กรอบ MOU และมีการเจรจาระดับทวิภาคีระหว่างกัน โดยฝ่ายไทยให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของกัมพูชาในสาขาที่กัมพูชาสนใจ ได้แก่ การศึกษาพิเศษ การอุดมศึกษา การศึกษาก่อนวัยเรียน การกีฬา และวัฒนธรรม ที่ผ่านมามีไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาแก่กัมพูชา อาทิ กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้หน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดจัดศึกษาดูงานและฝึกอบรมแก่บุคลากรทางการศึกษาของกัมพูชาด้านการศึกษาพิเศษ และด้านการตรวจราชการ/บริหารการศึกษา ด้านการศึกษาลุ่มวัยและมัธยมศึกษา ในปี พ.ศ. 2549 กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งงบประมาณสำหรับดำเนินกิจกรรมความร่วมมือกับกัมพูชาจำนวน 2 โครงการ คือ โครงการสานสายสัมพันธ์เพื่อนบ้านเน้นการอบรมวิชาชีพ และการสอนภาษาไทยขั้นพื้นฐาน

นอกจากนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้พระราชทานความช่วยเหลือก่อตั้งวิทยาลัยกำปงเฌอเดียล จังหวัดกำปงธม เมื่อ พ.ศ. 2543 จัดการเรียนการสอนทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ได้แก่ สาขาวิชาการไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ การกลสีกรรม และปศุสัตว์ โดยมีฝ่ายกัมพูชาดำเนินการเตรียมหลักสูตร คัดเลือกบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถและสมัครใจมาทำงานที่โรงเรียน อาทิ ครูผู้สอนสายสามัญ ครูผู้สอนสายอาชีวศึกษา มีคณาจารย์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการและการฝึกอบรม การจัดรูปแบบการศึกษาตามที่กัมพูชาต้องการ และการจัดอบรมและสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้แก่ผู้บริหารและครูชวากัมพูชาขึ้นในประเทศไทยหลายครั้ง รูปแบบการอบรมมีหลายรูปแบบ ทั้งการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานสถานศึกษาลักษณะต่างๆ ฝึกปฏิบัติการ วางแผนจัดกิจกรรมผลิตสื่อการสอน และการวัดประเมินผล หลักสูตรการฝึกอบรมบุคลากรของโรงเรียน ซึ่งในปีการศึกษา 2552 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาได้มอบทุนให้นักศึกษาจากวิทยาลัยกำปงเฌอเดียล จำนวน 2 ทุน เพื่อมาศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อสนองพระราชปณิธานในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (The Bureau of International Cooperation, 2009)

4. การศึกษาทัศนคติด้านการศึกษาของชาวกำพูชาในประเทศไทย ต่อความสัมพันธ์ไทย-กำพูชา

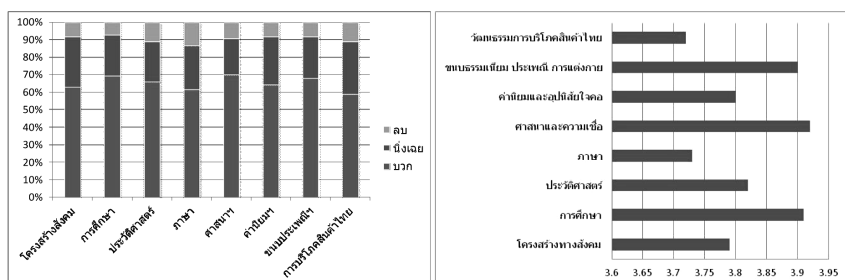
การศึกษาศึกษาทัศนคติด้านการศึกษาผ่านมุมมองชาวกำพูชาในประเทศไทย ซึ่งเป็นผู้รับรู้สภาพสังคมวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศจากประสบการณ์ตรง เป็นผลการวิจัยส่วนหนึ่งที่ได้รวบรวมข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2552-2553 จากตัวอย่าง ชาวกำพูชาในประเทศไทย 4 กลุ่ม คือ พนักงานบริษัท พ่อค้า/นักธุรกิจ นักศึกษา และผู้ใช้แรงงาน/รับจ้างทั่วไป³ ใช้วิธีการเก็บแบบสอบถามที่แปลเป็นภาษาเขมร จำนวน 400 ชุด และศึกษาเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ชาวกำพูชาที่มีอาชีพและ ระยะเวลาการอยู่ในประเทศไทยแตกต่างกัน พร้อมกับยินดีให้ข้อมูล จำนวน 5 ราย คือ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลเอกชน ผู้ประกอบการ นักศึกษาพระ และนักศึกษาฆราวาส

ในการเก็บตัวอย่างจากแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยรวบรวมจาก 1) เข้าร่วม งานชุมนุมของชาวเขมรเพื่อระดมทุนไปจัดงานทอดผ้าป่าสามัคคีในกำพูชา จัดโดย สมาคมแรงงานเขมรสามัคคี (ชมรมพลกรเขมรสามัคคี) จังหวัดสมุทรปราการ 2) กลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจ และพนักงานบริษัทในบริเวณตลาดประตูน้ำ และตลาด โรงเกลือ อรัญประเทศ 3) พนักงานโรงพยาบาลเอกชน บริษัทจัดหาแรงงาน บริษัทนำเข้า และบริษัทนำเข้า/ส่งออก 4) ขอความช่วยเหลือจากประธานชมรม เขมรนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 5) ประสานงานกองกำลังบูรพา เก็บข้อมูลจากแรงงานที่จะเดินทางกลับประเทศกำพูชา และ 6) ส่งแบบสอบถาม ทางไปรษณีย์และอีเมลให้นักศึกษา แบบสอบถามจำนวน 400 ชุดที่ได้รับกลับแยก เป็น พนักงานบริษัท ร้อยละ 3.3 พ่อค้า/นักธุรกิจ ร้อยละ 18 นักศึกษา ร้อยละ 32.3 ผู้ใช้แรงงาน/รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 43.8 และไม่ระบุการประกอบอาชีพ ร้อยละ 14.8

ผลการศึกษาจากแบบสอบถามพบว่า โดยรวมแล้วชาวกำพูชาใน ประเทศไทยมีทัศนคติเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ไทย-กำพูชา มีส่วนน้อยที่มีทัศนคติ

³ ในระหว่างการเก็บข้อมูลวิจัย เป็นช่วงที่ความสัมพันธ์ไทย-กำพูชา มีกรณีข้อพิพาทปราสาทพระวิหาร ทำให้กลุ่มข้าราชการกำพูชาไม่สามารถให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามได้

นิ่งเฉย และบางส่วนมีความโน้มเอียงไปในทางลบ โดยเมื่อพิจารณาทัศนคติด้านการศึกษาจะพบว่า ชาวกัมพูชามีทัศนคติเชิงบวกในลำดับที่ 2 (ร้อยละ 69.50) รองจากทัศนคติด้านศาสนาและความเชื่อ (ร้อยละ 70.85) เช่นเดียวกันกับค่าเฉลี่ยก็พบว่า ชาวกัมพูชามีทัศนคติเชิงบวกด้านการศึกษาอยู่ในลำดับที่ 2 (ค่าเฉลี่ย = 3.91) รองจากทัศนคติด้านศาสนาและความเชื่อ (ค่าเฉลี่ย = 3.92) ดังข้อมูลแสดงในแผนภาพค่าร้อยละ (ซ้าย) และค่าเฉลี่ย (ขวา)

ที่มา: วิเคราะห์สรุปจากแบบสอบถามโดยคณะนักวิจัย

สำหรับผลการศึกษาทัศนคติด้านการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทัศนคติทางบวกในระดับเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งในทุกประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่ 1 และ 2 เมื่อรวมแล้วคิดเป็นร้อยละ 74.6 และ 71.7 ตามลำดับ มีข้อสังเกตคือ ยังมีตัวอย่างชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีทัศนคติทางลบอยู่บ้าง คือ มีผู้ตอบไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หากแต่ก็เป็นจำนวนที่น้อยมาก และเมื่อพิจารณาที่ค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติก็พบว่า ตัวอย่างชาวกัมพูชาในประเทศไทยมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีระดับทัศนคติสูงสุด ได้แก่ ประเด็นที่ 1 ส่วนประเด็นอื่นๆ มีระดับค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมากนัก ข้อมูลรายละเอียดทัศนคติด้านการศึกษาแต่ละประเด็นดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติด้านการศึกษ ของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา

รายการ	จำนวน ผู้ตอบ	ค่าร้อยละและความถี่ของ ระดับทัศนคติ*					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
		5	4	3	2	1			
1. การได้รับการศึกษา การฝึก อบรมหรือฝึกอาชีพจะช่วยให้ พัฒนาคนกัมพูชาให้มี คุณภาพชีวิตดีขึ้น	385	39.0 (150)	35.6 (137)	22.1 (85)	3.4 (13)	0	4.10	0.86	เห็นด้วย
2. ท่านเห็นด้วยกับการส่ง คนกัมพูชามารับการศึกษา การฝึกอบรม และการฝึก อาชีพในประเทศไทย	386	27.7 (107)	44.0 (170)	22.3 (86)	4.7 (18)	1.3 (5)	3.92	0.89	เห็นด้วย
3. การที่ไทยให้ความช่วยเหลือ ทางการศึกษา ฝึกอบรม และฝึกอาชีพ สามารถตอบ สนองต่อความต้องการของ คนกัมพูชาได้	385	24.7 (95)	42.9 (165)	23.9 (92)	8.1 (31)	0.5 (2)	3.83	0.91	เห็นด้วย
4. ความช่วยเหลือทางการ ศึกษาของไทยจะช่วยลด ปัญหาความขัดแย้งระหว่าง ไทย-กัมพูชาได้	379	25.3 (96)	38.8 (147)	24.8 (94)	9.5 (36)	1.6 (6)	3.77	0.99	เห็นด้วย

ที่มา: วิเคราะห์สรุปจากแบบสอบถามโดยคณะนักวิจัย

* 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 4 - เห็นด้วย, 3 - ไม่แน่ใจ, 2 - ไม่เห็นด้วย และ 1 - ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อค้นพบเพิ่มเติมจากแบบสอบถามปลายเปิดพบว่า ชาวกัมพูชาในประเทศไทยมีข้อเสนอขอให้ไทยช่วยให้ความรู้ชาวกัมพูชาด้วย และขอให้ช่วยลูกหลานชาวกัมพูชาเข้ามาศึกษาในเมืองไทยได้มากๆ เพื่อจะได้นำความรู้ไปพัฒนาประเทศกัมพูชาต่อไป ขณะที่บางมุมมองก็ได้อ้างความคิดเห็นในแง่ลบคือ เห็นว่า

ที่คนไทยไม่ชอบคนกัมพูชา เพราะชาวกัมพูชาไม่ได้รับการศึกษา (และยากจน) ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์⁴ ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติด้านการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติที่ดีต่อระบบการศึกษาของไทย ประทับใจบรรยากาศการเรียนการสอนที่มีความช่วยเหลือกันทั้งในเรื่องการเรียนและการใช้ชีวิต พร้อมทั้งมีข้อเสนอว่าความร่วมมือของไทยกับกัมพูชาในด้านการศึกษาจะเป็นเครื่องนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่เป็นมิตร เข้าอกเข้าใจกันได้ง่ายขึ้นและมากยิ่งขึ้น

“...การศึกษาที่ช่วยได้ ไม่มีขอบเขต ยิ่งเอื้ออาทรก็มีแต่ผลได้ ยิ่งคนมีการศึกษามากๆ ก็เคลียร์กันได้ง่าย เราคุยกันแบบคนมีการศึกษา ...” (Thai Sotha Saranasilo, 2010)

“...ควรสนับสนุนให้มันโยบายส่งเสริมทำให้เกิดสันติภาพระหว่างกันได้อย่างเรื่องการศึกษาถ้ามาเรียนที่ไทยก็จะได้ความรู้เพิ่มมากขึ้น เพราะกัมพูชาการศึกษายังไม่เข้มแข็งก็อาจจะช่วยให้ความสัมพันธ์ดีขึ้นได้ ...” (Samban, 2010)

5. ข้อสังเกตจากผลการศึกษาทัศนคติด้านการศึกษาของชาวกัมพูชาในประเทศไทย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้พบว่า ชาวกัมพูชาในประเทศไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการศึกษาของไทยที่มีส่วนในการส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาได้ ซึ่งเป็นทัศนคติเชิงบวกในระดับที่สูง (รองจากทัศนคติด้านความสัมพันธ์ทางศาสนาและความเชื่อ) ทั้งนี้ การส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านการศึกษาก่อให้เกิดผลสะท้อนต่อกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนเป็นหลัก อันจะมีบทบาทสำคัญในการนำการพัฒนาความสัมพันธ์ต่อไปในอนาคต รวมถึงการได้ปูพื้นฐานให้มีทัศนคติที่ดีต่อกันในฐานะประเทศเพื่อนบ้านนั้นควรจะได้ริเริ่มแต่เยาว์วัย ในบทความนี้จึงมุ่งนำเสนอข้อสังเกตบางประการ และข้อเสนอเชิงนโยบายในการใช้การศึกษาเป็นแนวทางส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา โดยมีประเด็นนำเสนอดังนี้

⁴ ในการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทย มีการใช้ภาษาเขมรบ้าง ซึ่งผู้ร่วมวิจัยจะช่วยแปลให้ และมีบางประเด็นของข้อคำถามที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เขียนคำตอบให้เป็นภาษาอังกฤษ

5.1 การให้คุณค่าด้านการศึกษาของตัวอย่างชาวกับพญาในประเทศไทย
กับการสานสัมพันธ์ไทย-กับพญาอย่างยั่งยืน ด้วยชาวกับพญาในประเทศไทย เห็นว่า การได้รับการศึกษา การฝึกอบรม หรือฝึกอาชีพ จะช่วยพัฒนาคนกับพญาให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น และยังมีความเชื่อมั่นในระบบการศึกษาของไทยว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้ ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์ ได้สนับสนุนประเด็นนี้ โดยชาวกับพญาในประเทศไทยขอให้รัฐบาลไทยจัดกิจกรรมให้ความรู้กับชาวกับพญา ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนกับพญา และกล่าวว่าไทยมีการศึกษาที่เข้มแข็ง มีการเรียนการสอนที่เน้นทั้งทฤษฎีและปฏิบัติทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย ข้อมูลนี้สะท้อนย้ำให้เห็นว่า ชาวกับพญาให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะมีความเชื่อว่าการศึกษจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตได้ อันเป็นลักษณะที่พบได้ทั่วไปไม่ว่าชาวกับพญาจะอยู่ที่ไหนหรือประกอบอาชีพอะไร ดังจากงานวิจัยของ Nancy J. Smith-Hefner, 1993 (Cited in Monnaramit, 2009: 7) ที่พบว่า พ่อแม่ชาวกับพญาในชุมชนบอสตัน สหรัฐอเมริกา นิยมส่งลูกให้เรียนหนังสือ โดยปรารถนาอยากให้ลูกเรียนจบเพื่อในอนาคตจะได้หางานดีๆ ทำได้ และงานวิจัยของ Anusonwatnakun (2001: 23) พบว่า ความคาดหวังของพ่อแม่ชาวกับพญาในจังหวัดเสียมเรียบคือ ต้องการให้ลูกได้มีการศึกษาที่สูงขึ้นเท่าที่จะทำได้ ด้วยเชื่อว่าการศึกษจะทำให้ลูกหลานไม่เป็นคนโง่ และมีโอกาสได้ทำงานราชการ หรือประกอบอาชีพที่มีโอกาสสร้างรายได้ให้ตนเองและครอบครัว เช่น แพทย์และครู

นอกจากนี้ ข้อมูลการประเมินผลกระทบด้านวิชาการที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของไทยในปี พ.ศ. 2537-2547 ของกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งได้จัดให้มีกิจกรรมการสนับสนุนทุนการศึกษา การฝึกอบรม และดูงาน การจัดตั้งศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานกับพญา-ไทย และโครงการศูนย์สอนภาษาไทย ณ มหาวิทยาลัยพนมเปญ ฯลฯ พบว่า ในด้านทัศนคติทุกคนมีความพึงพอใจ ภูมิใจในการศึกษาที่ได้รับ มีโอกาสสูงที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้นำหรือผู้บริหารองค์กร ผลการประเมินนี้สะท้อนให้เห็นว่า การลงทุนด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเป็นการสร้างความสัมพันธ์และสานสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับกับพญาอย่างยั่งยืน และยิ่งพบว่า ผู้ได้รับทุนการศึกษาส่วนใหญ่ยังมีความนิยมคนไทย วัฒนธรรมไทย และ

ระเบียบการจัดการในมหาวิทยาลัยของไทย แต่ก็ยังมีบางคนที่รู้สึกว่าคุณไทยมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนในประเทศของตน (The Bureau of International Cooperation, 2009: 132-133)

5.2 นักศึกษากัมพูชาในประเทศไทยมีทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มอื่น จากการณัติตัวอย่างนักศึกษากัมพูชาในประเทศไทยที่ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติเชิงบวกทางสังคมและวัฒนธรรมต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาน้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่น และกลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่านั้น อาจด้วยยังเป็นช่วงวัยที่มีอุดมคติแรงกล้า อยู่ในวัยที่เรียนรู้ทางทฤษฎี ยังไม่เคยประสบกับสภาพความเป็นจริง จึงละเลยความเป็นจริงไปบ้าง ทำให้เชื่อคนง่าย ซึ่งบางครั้งก็ตกเป็นเครื่องมือของผู้มีอิทธิพลที่มาแสวงหาประโยชน์ได้ วัยรุ่นยังต้องการให้สังคมยอมรับหรือชมเชย มีความกล้าเสี่ยงและมีพลังผลักดันสูง มีจุดอ่อนสำคัญคือ ถ้ามีความเชื่อแล้วมักจะเชื่ออย่างจริงจัง ขณะเดียวกันก็มีความระแวงไม่ยอมเชื่ออะไรง่ายๆ นอกจากนี้มีหลักฐานมาอ้างอิง (มีบ้างเหมือนกันที่พวกเขาแสวงหาประโยชน์ทำให้เชื่อจนได้) ซึ่งวัยรุ่นจะเป็นวัยที่ความรักกับความเกลียดชังใกล้เคียงกันมาก (Suphap, 1993: 43-45) ดังนั้น เมื่อนักศึกษากัมพูชาในประเทศไทยได้รับการปฏิบัติบางสิ่งจากคนไทยที่ตนไม่เห็นด้วยโดยเฉพาะในเรื่องอคติที่มีต่อกัน จึงทำให้มีผลต่อความรู้สึกและอารมณ์มากกว่ากลุ่มอื่น ประสบการณ์ที่รุนแรงหรือสะเทือนใจหรือประสบการณ์ของความสำเร็จจะทำให้คนมีทัศนคติที่แตกต่างกันได้ ผนวกกับอิทธิพลจากสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ จะมีผลต่อการเกิดและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ซึ่งกลุ่มนักศึกษาเองก็มีโอกาสที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนมาก สาเหตุนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่นและผู้มีการศึกษาระดับอื่นๆ

ประกอบกับการกล่อมเกลามาแบบเรียนก็มีผลต่อการสั่งสมทัศนคติของผู้เรียนด้วยเช่นกัน ดังเช่น งานของ Phongsuwan (2004) ที่ศึกษาพบว่า ภาพลักษณ์ของไทยที่ปรากฏในแบบเรียนของกัมพูชาว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกันส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการสงครามที่ฝ่ายไทยมักจะเป็นฝ่ายเข้ามารุกรานกัมพูชา การโจมตีของไทยแต่ละครั้งส่งผลให้กัมพูชาเป็นประเทศที่อ่อนแอ เพราะไทยได้กวาดต้อนนักปราชญ์ ราชบัณฑิตที่มีความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งทรัพยากรสมบัติและ

มรดกอันมีค่าของกัมพูชาไปหมด ส่วนงานของ Phakdikham (2007: 11-12) ก็พบว่า ยังคงมีนักวิชาการกัมพูชาได้แสดงทัศนคติต่อไทยในเชิงลบ โดยได้อธิบายสาเหตุของความเสื่อมของกัมพูชาหลังยุคพระนครว่าเป็นเพราะการสงครามกับไทย และไทยได้พยายามเข้าไปแทรกแซงการเมืองภายในของกัมพูชาอีกหลายครั้ง และยังได้มุ่งเสนอปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการรุกรานและการเข้าไปยึดครองดินแดน กัมพูชาของไทย รวมถึงการที่ไทยเกณฑ์เอาชาวกัมพูชาไปเป็นข้ารับใช้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันปัญหาทางทัศนคติก็ได้เริ่มคลี่คลายไปบ้างแล้ว ด้วยเหตุผลประการหนึ่งของรัฐบาลกัมพูชาที่ต้องการพัฒนาความร่วมมือกับไทย และประเทศเพื่อนบ้านในด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อลดปัญหาความยากจนของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ก็พบว่า ชาวกัมพูชาเห็นด้วยว่าความช่วยเหลือทางการศึกษาของไทยจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาได้ สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในแผนยุทธศาสตร์ชาติว่า ความช่วยเหลือในการฝึกอบรมทรัพยากรมนุษย์จะเป็นเครื่องมือที่ฝ่ายไทยคาดหวังว่าจะสามารถสร้างความรู้สึกที่ดีของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อประเทศไทยในระยะยาวได้ (Phawakaraphan, 2009: 116) ดังนั้น การส่งเสริมความร่วมมือหรือการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาของไทยต่อกัมพูชาจะเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยปรับความสัมพันธ์และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างไทยกับกัมพูชาได้

6. ข้อเสนอแนะทางการใช้การศึกษาในการส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา

ถึงผลการศึกษาจะแสดงให้เห็นว่า ชาวกัมพูชาในประเทศไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติทางบวกด้านการศึกษาของไทย แต่ยังมีบางส่วนที่อาจมีแนวโน้มนำไปสู่ทัศนคติทางลบได้ แม้เป็นส่วนน้อยแต่ในวันข้างหน้าอาจลุกลามใหญ่โตจนไม่อาจแก้ไขหรือควบคุมได้ และด้วยการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันผ่านการศึกษาจะเป็นอีกหนึ่งจุดเริ่มต้นการพัฒนาความสัมพันธ์ให้ประชาชนทั้งสองฝ่าย

มีจิตสำนึกร่วมกันในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่มีเรื่องราว มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตคล้ายกัน มีการพึ่งพากัน และมีบางส่วนเป็นเครือญาติกัน ประกอบกับปัจจุบันกัมพูชาได้แสวงหาวิธีส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและอาเซียนทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศและแสวงหาประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น การรับความช่วยเหลือ และการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ดังนั้น การที่ไทยจะร่วมมือกับกัมพูชาด้านการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องที่ชาวกัมพูชาในประเทศไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกเป็นทุนแล้ว ก็จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ตลอดจนช่วยลดทอนความรู้สึกหวาดระแวงไม่ไว้วางใจที่มีต่อกันได้ โดยมีแนวทาง เช่น

1. จากผลการศึกษาที่ชาวกัมพูชาในประเทศไทยมีทัศนคติที่ดีในการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาของไทย ดังนั้น การให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาควรจะดำรงอยู่ต่อไปในภาวะที่สามารถกระทำกันไว้ได้ แต่พึงอยู่ในฐานะหุ้นส่วนการเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือพึ่งพากัน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับ กิจกรรมการช่วยเหลือด้านการศึกษาจากทุกภาคส่วน จะได้ช่วยขับเคลื่อนและสร้างพลังพัฒนาความสัมพันธ์อันดีไปสู่ความยั่งยืน เช่น ความร่วมมือในการบริการความรู้ ฝึกอบรมวิชาชีพ ทัศนศึกษา ให้ทุนการศึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วัฒนธรรม โดยปฏิบัติงานร่วมกันอย่างบูรณาการบนพื้นฐานการชำนาญของหน่วยงาน ดังโครงการก่อตั้งวิทยาลัยกัมปงเมอเตียล นับเป็นกรณีตัวอย่างการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาของไทยต่อกัมพูชา และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้พระราชทานทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่เรียนดี เพื่อเปิดโอกาสให้มาศึกษาหาความรู้ที่ประเทศไทยและกลับไปเป็นครูสอนที่วิทยาลัยฯ โครงการนี้มีส่วนทำให้ชาวกัมพูชามีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทย อันจะนำไปสู่ผลดีในด้านอื่นๆ ตามมา

2. ขยายความร่วมมือของไทยกับกัมพูชาในระดับหน่วยงานที่มีการกิจสอดคล้องกันให้กระจายและเข้าถึงประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้มากขึ้น อาจเป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนบุคลากร ฝึกอบรม สัมมนา ฝึกวิชาชีพ ความร่วมมือในการวิจัย

หรืออื่นๆ อาจร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ร่วมมือกับหน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และท้องถิ่น ในลักษณะหุ้นส่วนที่ต่างพึ่งพากันในสภาพการณ์ที่พึงทำได้ อันเป็นการเชื่อมโยงในระดับประชาชนสู่ประชาชน เช่น กรณีความร่วมมือในการทำวิจัยของสถาบันวิจัยที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะในพื้นที่ ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย หรือความร่วมมือในระดับท้องถิ่นในการอบรมวิชาชีพ และการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีวิธีการเพาะปลูก เป็นต้น

3. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรที่ช่วยสร้างความเข้าใจต่อกัน อาจผลักดันให้บรรจุการเรียนการสอนสังคมวัฒนธรรมในหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ซึ่งนอกจากจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันแล้ว การให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวจะช่วยสนับสนุนการแสดงออกถึงการให้เกียรติและความเคารพต่อกัน ทั้งจะเป็นผลดีในกรณีช่วยลดทอนความรู้สึกที่ชาวกัมพูชายังคงฝังใจจากประวัติศาสตร์ และภาพที่คนไทยดูถูกดูแคลนโดยปัจจุบันมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การแลกเปลี่ยนบุคลากรในการสอนภาษาและวัฒนธรรมในโรงเรียนชายแดนของไทยกับกัมพูชาซึ่งดำเนินการโดยท้องถิ่น การเชิญวิทยากรกัมพูชามาอบรมความรู้ด้านภาษาของศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนของไทย การสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยแห่งชาติพนมเปญ การสอนภาษาเขมรในมหาวิทยาลัยในประเทศไทยซึ่งมีหลายแห่ง เช่น ในปีการศึกษา 2552 และ 2553 มีนักศึกษาไทยลงทะเบียนเรียนภาษาเขมรที่ศูนย์ภาษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 500-600 คน⁵ ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์พบว่า ชาวกัมพูชาในประเทศไทยส่วนใหญ่ปรารถนาให้คนไทยและคนกัมพูชาเรียนรู้ภาษาซึ่งกันและกัน อันจะทำให้เข้าใจกันได้ง่ายขึ้น

4. ในประเด็นตัวอย่างนักศึกษากัมพูชาในประเทศไทยมีทัศนคติเชิงบวกน้อยนั้น จากการสัมภาษณ์พบว่า ในช่วงปัญหาสถานการณ์ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนบางเรื่องไม่ตรงกันและเนื้อหาบางประเด็นได้มีส่วนต่อความรู้สึกลำบากใจ และส่งผลต่อการใช้ชีวิตของ

⁵ ข้อมูลโดย กากี อุต ผู้ร่วมวิจัย และอาจารย์สอนภาษาเขมรของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ชาวกัมพูชาในประเทศไทยด้วย และส่วนใหญ่พวกเขาก็มักรับข่าวสารของไทยมากกว่า ซึ่งการที่สื่อมวลชนสามารถเผยแพร่ข่าวสารได้กว้างขวางรวดเร็ว ทำให้พวกเขามีความกังวลและเกรงว่าจะเกิดผลกระทบถึงตน ดังนั้น การนำเสนอจึงควรคำนึงถึงความน่าเชื่อถือ และการเสนอข้อมูลทั้งสองด้านอย่างตรงไปตรงมา เพื่อช่วยเพิ่มการยอมรับ นอกจากนี้ สื่อยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือปรับเปลี่ยนทัศนคติของนักศึกษาชาวกัมพูชาในประเทศไทยได้ โดยการสร้างและเผยแพร่ข้อมูลในมิติด้านอื่นๆ ที่หลากหลายมากขึ้น มีการนำเสนอในประเด็นสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในมุมมองด้านอื่นๆ นอกจากความขัดแย้ง รวมถึงการระมัดระวังการเสนอเรื่องราวในเชิงเสียสี กระทบ ล้อเลียนกึ่งเหยียดหยามให้เป็นที่กึ่งขบขันในระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้ นักวิชาการส่วนใหญ่เชื่อว่า ทัศนคติจะเปลี่ยนได้ถ้าบุคคลยอมรับข้อมูลใหม่ที่แตกต่างจากข้อมูลเดิมที่มีอยู่โดยผ่านบุคคลอื่น สื่อมวลชน หรือจากประสบการณ์ตรง (Wongsawatdiwat, 2004: 185, 233-243; Poomarinpong, 2006: 171; and Ua-amnoey, 2010: 186-187, 232-233)

7. บทสรุป

ไทยและกัมพูชาเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนทางบกติดต่อกันยาวเกือบ 800 กิโลเมตร มีวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน จึงเป็นเรื่องง่ายที่ทั้งสองฝ่ายจะใช้ความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นสื่อกลางในการสร้างเสริมความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกัน ดังเช่นความร่วมมือด้านการศึกษาซึ่งชาวกัมพูชาในประเทศไทยได้ให้ความสำคัญและมีค่านิยมการมีการศึกษาสูงๆ ทั้งยอมรับระบบการศึกษาของไทย ประกอบกับในปี พ.ศ. 2553 กัมพูชามีนโยบายจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นจังหวัดละ 1 แห่ง เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กัมพูชาจึงต้องการความช่วยเหลือด้านการการศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ผนวกกับความสัมพันธ์ไทยกับกัมพูชาจากในอดีตที่ยังคงตั้งอยู่บนความหวาดระแวงกัน ความร่วมมือด้านการศึกษาจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาความสัมพันธ์ การส่งเสริมความเสมอภาคและความทัดเทียม โดยจะเป็น

กลไกขับเคลื่อนไปสู่ความสัมพันธ์อันยั่งยืนได้ โดยอาจยกระดับความร่วมมือด้านการศึกษาให้เป็นนโยบายสำคัญของชาติ ผ่านการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการผลานความร่วมมือเพื่อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ด้วยการแสดงบทบาทที่แสดงออกถึงความเป็นมิตรประเทศอย่างจริงใจและตรงไปตรงมา ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกถึงการมีอคติ การไม่ยอมรับความแตกต่างของแต่ละฝ่าย ประการสำคัญคือ ความร่วมมือหรือความช่วยเหลือที่เกิดขึ้นต้องไม่ใช่ลักษณะที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นการกลืนชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรตระหนักในการสร้างความสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมความร่วมมือด้านการศึกษาของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

เอกสารอ้างอิง

- Anusonwatnakun, Chantra. (2001). *Phachiwit khong Khropkhrua Chaw Kamphucha: Chumchon Muban Boriwen Rop Talesap Khamen*. (In Thai) [A View of Cambodian Families' Lifestyle: Communities Area around the Tonle sap]. A Study Report of the Thai Khadi Research Institute, Thammasat University.
- Buakamsri, Thibodi. (2003). *Kwamsamphan Thai-Kamphucha Thangrak Thangchang*. (In Thai) [Thailand-Cambodia love & hate relation]. Retrieved February 6, 2009, from <http://www.sac.or.th/newwicha/new584.htm>
- Kasetsiri, Charnvit. (2003). Thailand-Cambodia: A Love-Hate Relationship. *Kyoto Review of Southeast Asia*, 3. Retrieved February 6, 2012, from http://kyotoreview.cseas.kyoto-u.ac.jp/issue/issue2/article_242.html
- Monnaramit, Supawadee. (2009). *Chiwit lae Kantosu khong Khamen Phlat-thin*. (In Thai) [Life and struggle of Khmer Diaspora]. Thesis (M.A. Sociology), Thammasat University.

- Namrak, Panassay. (2007). ***Khvamru Khwamkhaochai Thasanakhati lae Khwamsampan thang Sangkhom Thee Mee Tor Dek Autistic khong Phuean Nakrian Chan Mathayom Sueksa Tonton nai Chanrian Thee Mee Khrongkan Rianruam khong Rongrian Sathit Haeng Mahawithayalai Kasetsart Withayakhet Bangkhen***. (In Thai) [The Knowledge, Attitude and Social Relation to Autistic Children of Secondary School Students Studying in Inclusive Education Classroom of Kasetsart University Laboratory School Center for Educational Research and Development, Bangkhen Campus]. Thesis (M.Sc. Mental Health), Chulalongkorn University.
- Phakdikham, Santi. (2007). *Prawatsat Khwamsamphan Thai-Kamphucha: Mummong chak Nangsue "Kamphuchakrom: Amnat Maimee Khamenkrom"*. (In Thai) [A History of Thailand-Cambodia Relations: A Perspective from the Textbook "Kamphuchakrom: Amnat Maimee Khamenkrom"]. **Journal of Indochinese studies, neighboring of Thailand edition, Burapha University**. 8(1), 1-18.
- Phawaphutanon, Kham. (1998). ***Botbat khong thai lae Vietnam tor Panha Khvam Khatyaeng nai Kamphucha: 1993 thaung Patchuban (1998)***. (In Thai) [The Role of Thailand and Vietnam toward Conflicts Problem in Cambodia: 1993- Present (1998)]. An independent study (M.A. Political Science in International relations), Thammasat University.
- Phongsuwan, Mattaniya. (2004). ***Kan Sanoe Naewtang Kan Songsauem Khwamkhaochai Aandi Rawang Prathet Thai kap Ratchaanachak Kamphucha chak Kan Wikro Nueaha Prawatsat nai Nangsue Babrian Sangkhom Sueksa***. (In Thai) [Proposed Guidelines for the Promotion of Mutual Understanding between the Kingdom of Thailand and the Kingdom of Cambodia based on the Analysis of Historical Contents in the Social Studies Textbooks]. Thesis (M.A. Educational Development), Chulalongkorn University.

- Phawakaraphan, Phuangthong. (2009). ***Songkhram Kankha lae Chatniyom nai Khwamsamphan Thai-Kamphucha***. (In Thai) [War, Trade, and Nationalism on Thai-Cambodian Relations]. Bangkok: Toyota Thailand Foundation.
- Poomarinpong, Rattapon. (2006). ***Thatsanakhati Khon Thai Phaknuea to Khon Phama tee Asai yu nai Prathet Thai***. (In Thai) [Northern Thai Attitude toward Burmese Who Stay in Thailand]. Thesis (M.A. Human and Social Development), Chulalongkorn University.
- Samban, Seng. (2010, February 14). **Interview**. Regional Disaster Management Programme Officer, South East Asia/International Federation, Red Cross and Red Crescent Societies.
- Sathianthai, Surakiat. (2003). ***ASEAN 2020: Wisaitthat Phan Phap***. (In Thai) [ASEAN 2020: Vision through Perspective]. Bangkok: Amarin Printing & Publishing Co, Ltd.
- Sheehan, Mike and Brocklehurst, Helen. (2006). ***Why International Relations Is the Key to All Our Futures***. Retrieved October 9, 2009, from <http://www.independent.co.uk/student/magazines/why-international-relations-is-the-key-to-all-our-futures-409792.html>
- Suphap, Suphatra. (1993). ***Sangkhom lae Watanatham Khaniyom Khropkhrua Satsana Prapheni***. (In Thai) [Thai Society and Culture, Values, Families, Religion, and tradition]. 8th edition, Bangkok: Thai Watana Panich Press Co.,Ltd.
- Thai Sotha Saranasilo, Ven. (2010, February 14). **Interview**. Monk.
- The Bureau of International Cooperation. (2009). ***Khwamruammue dan Kansueksa kap Ratchaanachak Kamphucha***. (In Thai) [Educational Cooperation with Cambodia]. Retrieved October 9, 2009, from <http://www.bic.moe.go.th/index.php?id=396>

Ua-amnoey, Jutharat. (2010). *Jittawitthaya-Sangkhom*. (In Thai) [Social Psychology]. 4th edition, Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Wongsawatdiwat, Chirawat. (2004). *Thatsanakhati, Khawamchuea Lae Pharutikam: Kanwat, Kanphayakon Lae Kanplienplaeng*. (In Thai) [Attitude, Belief and Behavior: Measurement, Prediction and Change]. 3rd edition, Bangkok: Amarin Printing & Publishing Public Company Limited.